

Frank Fernandez, Κουβανικός Αναρχισμός - Η ιστορία ενός κινήματος - Κεφάλαιο 2: Επέμβαση και Δημοκρατία (1899-1933)

☰ Κατηγορία: Παγκόσμια Αναρχική Ιστορία

✎ Γράφτηκε από τον/την Frank Fernadez

Enrique Messonier

Μετά την παύση των εχθροπραξιών με την Ισπανία, οι Ηνωμένες Πολιτείες αναδείχθηκαν ως

η αδιαμφισβήτητα κυρίαρχη δύναμη στην Αμερική. Έχοντας ολοκληρώσει την επέκτασή τους στον Ειρηνικό, στις αρχές της δεκαετίας του 1890, τα μάτια του αετού, με τις πολιτικές και οικονομικές φιλοδοξίες του, στράφηκαν προς την Καραϊβική. Από τις ημέρες του Κολόμβου, η Κούβα αντιπροσώπευε τον στρατηγικό θεμέλιο λίθο στην περιοχή, όχι μόνο στον τομέα της επικοινωνίας μεταξύ Βορρά και Νότου, αλλά και ως πύλη προς τη σχεδιαζόμενη διώρυγα του Παναμά. Η ιδέα της κατοχής της Κούβας, είτε μέσω βίαιης κατάληψης είτε μέσω αγοράς της από την Ισπανία, στριφογυρνούσε δεκαετίες στα κεφάλια των ηγεμόνων του Potomac. Έτσι, δεν ήταν περίεργο το γεγονός ότι οποιαδήποτε δικαιολογία χρησίμευε ως πρόσχημα για την επέμβαση στην Κούβα, και η ανίκανη ισπανική κυβέρνηση αποτελούσε ένα βολικό τέτοιο.

Υπήρχε, όμως, συμπάθεια για την ανεξαρτησία της Κούβας μεταξύ του αμερικανικού λαού. Το τμήμα της κοινής γνώμης που αντιτίθετο στην

προσάρτηση της Κούβας, εξέφρασε αρχικά μια αμφιταλάντευση και αργότερα έναν προβληματισμό όσον αφορά την ιμπεριαλιστική κλίκα που έλεγχε την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ. Η κλίκα αυτή επιζητούσε μια λύση που θα ήταν εύπεπτη για όλα τα μέρη που εμπλέκονταν στον ισπανο-αμερικανικό πόλεμο και κατάφερε να βρει μια που φαινόταν ικανοποιητική.

Η αμερικανική κατοχή της Κούβας άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1899. Ο στρατιωτικός διοικητής John Brooke, συμμορφούμενος με τις διαταγές του προέδρου McKinley, και σύμφωνα με τη Συνθήκη των Παρισίων, ειρήνευσε εκείνους που ήθελαν την ενσωμάτωση με τον πρώην φανατικούς Ισπανούς φανατικούς οπαδούς του Weyler - με την υπόσχεση να κυβερνήσει με σιδερένια γροθιά. Επίσης, προσέφερε θέσεις στη νέα πολιτική διοίκηση τόσο σε εκείνους που επιζητούσαν αυτονομία από την Ισπανία, αλλά όχι τυπική ανεξαρτησία, όσο και σε όσους που είχαν ζητήσει επίσημα την ανεξαρτησία.

Αφόπλισε επίσης τον στρατό του Maximo Gomez κατά τον ίδιο τρόπο που οι ΗΠΑ αφόπλισαν τους Απάτσι - πληρώνοντας για τουφέκια. Τέλος, υποσχέθηκε στους επιχειρηματίες και τους βιομήχανους της Κούβας οικονομική ανάπτυξη και «κοινωνική ειρήνη».

Οι πατριώτες οι οποίοι συντάσσονταν με την ανεξαρτησία και οι οποίοι φαίνεται ότι είχαν χάσει την πολιτική μάχη, είτε εξαιτίας πολιτικής ανικανότητας είτε της απληστίας τους για εξουσία, έπρεπε να αρκεστούν στην υπόσχεση της μελλοντικής ανεξαρτησίας. Η υποσχόμενη ανεξαρτησία εξαρτιόταν από το ταλέντο τους για διακυβέρνηση, την καλή συμπεριφορά και τις ειλικρινείς τους προθέσεις κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, όταν οι ίδιοι κλήθηκαν να πλαισιώσουν την κυβέρνηση. Φυσικά, δεδομένου ότι η κυβέρνηση της Ουάσιγκτον τους παραχώρησε το δικαίωμα στην ανεξαρτησία, προσδοκούσε ότι αυτοί, οι εξημερωμένοι

αυτονομιστές, θα έπαιζαν σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού.

Αυτή ήταν η κατάσταση κατά τη διάρκεια της πρώτης κατοχής της Κούβας από τις ΗΠΑ και ήταν πολλά αυτά που συνέβησαν κατά τη διάρκειά της τα οποία αξίζει να αναφερθούν. Το πρώτο σύμπτωμα κοινωνικής αναταραχής συνέβη με την εκταφή των λειψάνων του Enrique Creci από ανώνυμο τάφο στην Matanzas. Κατά τη μεταφορά των λειψάνων του στην Αβάνα, μια ομάδα αξιωματικών και βετεράνων του πολέμου της ανεξαρτησίας συγκρούστηκε κατά τη διάρκεια της πομπής με τη νεοσυσταθείσα κουβανική αστυνομία, μετά την απαγόρευση από τη δεύτερη σε έναν εργάτη που έφερε ένα κόκκινο πανό να πάρει μέρος στην πομπή. Ξέσπασε σύγκρουση μεταξύ των αναρχικών και βετεράνων από τη μία πλευρά και της αστυνομίας από την άλλη. Όπως το έθεσε ο Antonio Penichet «και έτσι το αίμα έρευσε». Ανάμεσα στους αυτονομιστές ηγέτες που παραβρίσκονταν στη νεκρική πομπή ήταν

και οι Salvador Cisneros Betancourt and Juan Gualberto Gomez. Ο Δρ Francisco Federico Falco, συνελήφθη από την αστυνομία πριν προλάβει να μιλήσει, εμποδίζοντας έτσι τον αναρχικό ρήτορα από το να εκφωνήσει το εγκώμιό του για τον Creci.

Ο Δρ Falco είχε φτάσει στην Κούβα από την Ιταλία στο τέλος του πολέμου. Ακολούθησε τα βήματα του συμπατριώτη του Orestes Ferrara, ο οποίος, παρά την αρχική σχέση του με τον αναρχισμό, είχε συμμαχήσει με το κουβανικό κίνημα για την ανεξαρτησία. Ο Ferrara, ο οποίος έφτασε στο βαθμό του συνταγματάρχη, είχε διοριστεί ως προσωρινός πολιτικός κυβερνήτης της επαρχίας Las Villas. Ο ίδιος αναφέρει στα απομνημονεύματά του, ότι μια απεργία ξέσπασε εναντίον των εμπόρων, των Ισπανών βιομηχάνων και της βρετανικής εταιρείας στην οποία ανήκε η σιδηροδρομική εταιρία Sagua la Grande. Ο Ferrara τάχθηκε με τους εργαζόμενους. «Ήταν απαραίτητο να σωθεί η

Κούβα μέσω της αύξησης των μισθών [διότι] το εισόδημα των καπιταλιστών είχε αυξηθεί κατά 200%» είπε. Τασσόμενος με τους εργαζόμενους, δημιουργήθηκαν προβλήματα μεταξύ του ιδίου και των κατοχικών αρχών και αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τη θέση του και να εγκαταλείψει την Κούβα προσωρινά. Ο Δρ Falco τον ακολούθησε.

Κατά τη διάρκεια του ιδίου χρόνου, 1899, μια νέα φάση των κοινωνικών αγώνων άρχισε στην Κούβα, η πρώτη εκδήλωση της οποίας ήταν η απεργία των οικοδόμων, η οποία ξεκίνησε στις 20 Αυγούστου. Αργότερα επεκτάθηκε σε ολόκληρο το χώρο των κατασκευών και της οικοδομής, οργανωμένη και υποστηριζόμενη από τους αναρχικούς της Κούβας, οι οποίοι είχαν στο μεταξύ ανασυνταχθεί σε μια νέα οργάνωση με την επωνυμία Alianza de Trabajadores (Συμμαχία Εργατών). Τον Σεπτέμβριο, μετά από δημόσια συνεδρίαση και την κυκλοφορία ενός μανιφέστου στο οποίο οι αναρχικοί έκαναν

αναφορά στον «διεθνή αγώνα για το οκτάωρο, την κόκκινη σημαία των εργαζομένων και τους μάρτυρες του Σικάγο», η αστυνομία συνέλαβε τους βασικούς οργανωτές της Alianza, Francisco de Armas, Serafin Busto, Juan Aller, Francisco Carballeda και Evaristo Estenoz (ο οποίος δολοφονήθηκε το 1912 κατά τη διάρκεια του ρατσιστικού πολέμου που ξέσπασε στην επαρχία Οριέντε). Ο κυβερνήτης της Αβάνας, William Lodlow, υποσχέθηκε την κατάλληλη τιμωρία για «τους εχθρούς της κοινωνίας που ανεμίζουν την κόκκινη σημαία της αναρχίας». Στους «εχθρούς» αυτούς περιλαμβάνονταν προφανώς και δύο νέες αναρχικές εκδόσεις που στήριξαν την απεργία, η *Tierra!* (Γη) υπό τη διεύθυνση του Abelardo Saavedra, και η βραχύβια *El Nuevo Ideal* (Το Νέο Ιδανικό, 1899-1901), υπό τη διεύθυνση του Adrian del Valle, ο οποίος είχε επιστρέψει από την Νέα Υόρκη μαζί με τον Luis Barcia και άλλους συντρόφους τους οι οποίοι είχαν την ιδέα της ίδρυσης αυτής της νέας έκδοσης.

Η απεργία έληξε με προφανή προλεταριακή αποτυχία. Οι εργάτες δεν εισέπραξαν ποτέ την πλήρη υποστήριξη εκ μέρους του κοινού το οποίο, εκφοβισμένο και πιεζόμενο, έτρεφε απαισιοδοξία. Οι αρχές είχαν γνωμοδοτήσει ότι οι απεργίες έθεταν σε κίνδυνο το μέλλον της Δημοκρατίας. Παρά αυτήν την αντιστροφή, δύο εβδομάδες αφότου τελείωσε η απεργία, οι οικοδόμοι έλαβαν μια αύξηση μισθού και την υπόσχεση για «μελέτη» του αιτήματός τους για εργάσιμη ημέρα οκτώ ωρών, ένα αίτημα που τελικά έγινε πραγματικότητα 34 χρόνια αργότερα.

Τον Σεπτέμβριο του 1899 εμφανίστηκε μια νέα, πιο μετριοπαθής, αλλά υπό αξιοσημείωτη ελευθεριακή επιρροή, εργατική οργάνωση, η Liga General de Trabajadores (Γενικός Σύνδεσμος Εργατών), με οργανωτές τους Enrique Messonier, Ramon Rivero y Rivero, Ambrosio Borges και José Rivas. Ο Σύνδεσμος κυκλοφόρησε ένα νέο περιοδικό υπό τη διεύθυνση του Messonier, το *¡Alerta!*

(Συναγερμός!). Αυτή η ομάδα των αναρχικών είχε επιστρέψει από την Τάμπρα και το Key West με τη σημαία της ανεξαρτησίας και εξακολουθούσαν να έχουν επιφυλάξεις για τους παλιούς συντρόφους τους στην Αβάνα. Ήταν γι' αυτό το λόγο που αποφάσισαν να δημιουργήσουν ξεχωριστή από την Alianza de Trabajadores οργάνωση.

Παρά τις αποτυχίες των προηγούμενων δεκαετιών, ο πειρασμός της προσάρτησης συνέχισε να γυροφέρνει και πάλι με την επέμβαση και της κατάληψης της Κούβας από τις ΗΠΑ. Η ιδέα του McKinley να αγοράσει την Κούβα από την Ισπανία το 1898, πριν από τον ισπανο-αμερικανικό πόλεμο, καθώς και η έκβαση αυτού του πολέμου και η στάση ορισμένων αποσχιστικών ηγετών, έδωσε στους οπαδούς της προσάρτησης την αιτία να επιστρέψουν στην Κούβα, δημιουργώντας και πονοκέφαλο και ανησυχίες στους αναρχικούς. Η κατάληψη της Κούβας από ξένα στρατεύματα, ειδικά τα στρατεύματα των ΗΠΑ, δεν θα διευκόλυνε τα

σχέδια των ελευθεριακών για την κοινωνική αλλαγή.

Σύμφωνα με τον Αμερικανό ιστορικό Kirwin R. Shaffer, η εφημερίδα *El Nuevo Ideal* δημοσίευσε ένα άρθρο υπογραμμένο από τον Luis Barcia στο οποίο «ο Barcia επιτέθηκε σε ό,τι φάνηκε ότι ήταν σχεδιασμένο από τις ΗΠΑ για την προσάρτηση του νησιού, προτρέποντας τους αναγνώστες να αντιπαχθούν στα σχέδια αυτά». Αργότερα, ο Barcia υπενθύμισε στις αρχές των ΗΠΑ την κρίση που είχαν προκαλέσει στις Φιλιππίνες οι ξεχασμένες υποσχέσεις τους περί ανεξαρτησίας της συγκεκριμένης χώρας, και με το να μην αναγνωρίζει την Δημοκρατία με επικεφαλής τον Emilio Aguinaldo. Ο Barcia υπενθύμισε, επίσης, στους Κουβανούς αυτονομιστές το καθήκον τους να αγωνιστούν για την πλήρη ανεξαρτησία και, σύμφωνα με τον Shaffer, «διαμόρφωσε την αναρχική κριτική στην έννοια της ανεξαρτησίας, αμφισβητώντας την εγκατάλειψη από την ελίτ του

λαϊκού αισθήματος για την ευρεία κοινωνική αλλαγή».

Στην ίδια έκδοση, ο Barcia επέμεινε στην συγκεκριμένη βοήθεια προς τους αγρότες που εξακολουθούσαν να υποφέρουν στις πόλεις, ως αποτέλεσμα του Reconcentration Decree. Ο Shaffer σημειώνει: «Ο Barcia ισχυρίστηκε ότι 400.000 reconcentrados (εκτοπισμένοι) αργοπέθαιναν στις πόλεις από την πείνα... Οι οικογένειες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιστρέψουν στα εδάφη τους... αλλά οι πλούσιοι και η κυβέρνηση έδειξαν αδιαφορία...» Οι δηλώσεις αυτές φανερώνουν όχι μόνο ανθρωπιστικό ενδιαφέρον, αλλά και το ότι οι αναρχικοί της Κούβας επιθυμούσαν να οικοδομήσουν την αλληλεγγύη μεταξύ των εργαζόμενων συντρόφων τους της πόλης και της υπαίθρου.

Στο μεταξύ, ο Adrian del Valle αντιτάχθηκε στη δημιουργία ενός εργατικού κόμματος, που ήταν

πρόταση των Messonier και Rivero y Rivero, αλλά ακόμη και το *Memorandum Tipografico* (εκφραστικό όργανο των τυπογράφων), τους υπενθύμισε τις συμφωνίες που πάρθηκαν στο Εργατικό Συνέδριο του 1887 και τα διδάγματα από τον αγώνα της ανεξαρτησίας εναντίον της Ισπανίας, κατά την οποία ούτε οι αναρχικοί ούτε οι αυτονομιστές είχαν λάβει μέρος στην αποικιακή εκλογική πολιτική.

Τον Δεκέμβριο αυτού του χρόνου, ο πρόεδρος των ΗΠΑ McKinley, αντικατέστησε τον John Brooke με τον Leonard Wood ως στρατιωτικό κυβερνήτη του νησιού. Ο δεύτερος ήταν σκληροπυρηνικός και πιο αυταρχικός από τον πρώτο. Στις απαρχές της διοίκησης Wood έφτασε στην Αβάνα ο Ερρίκο Μαλατέστα.

Ο Ιταλός αναρχικός συγγραφέας και στοχαστής ήταν ένας από τους πιο ονομαστούς αναρχικούς θεωρητικούς της εποχής του. Ως κάτοικος του Patterson του New Jersey, ο Μαλατέστα ήταν

επίσης γνωστός στις κατοχικές αρχές. Τις πολυάριθμες ομιλίες και διαλέξεις του στο Circulo de Trabajadores, αλλά και στη γειτονική (στην Αβάνα) πόλη Regla, τις παρακολούθησε πολυπληθές κοινό που γέμισε τις αίθουσες. Ο ίδιος έδωσε ακόμα συνεντεύξεις σε διάφορα περιοδικά, προωθώντας «την Ιδέα», αλλά όμως η προσωρινή κυβέρνηση άρχισε να απαγορεύει τις διάφορες ομιλίες του, μέχρι που αποφάσισε να αναστείλει το δικαίωμα του Μαλατέστα να μιλά σε διάφορες συνεδριάσεις και συγκεντρώσεις, αν και είχε ήδη απαγορευθεί να αναφέρει τη λέξη «αναρχία» στις ομιλίες του.

Τελικά υπήρξε οριστική απαγόρευση των ομιλιών του Μαλατέστα και, με πρωτοβουλία του ίδιου, ο Adrian del Valle ζήτησε μια συνάντηση του πρώτου με τον πολιτικό διοικητή Emilio Nunez, ο οποίος είχε ηγηθεί στρατιωτικής αποστολής από τις Ηνωμένες Πολιτείες που τασσόταν υπέρ της ανεξαρτησίας. Ο Nunez ήταν γνωστός στους Κουβανούς αναρχικούς που ζούσαν στις ΗΠΑ.

Ήταν επίσης υπεύθυνος για την απαγόρευση στον Μαλατέστα να ασκεί το δικαίωμα να ομιλεί σε κοινό. Στη συνάντησή τους, ο Nunez δήλωσε ότι «υπάρχει ένας νόμος από την εποχή της ισπανικής κυριαρχίας που απαγορεύει την αναρχική προπαγάνδα». Σύμφωνα με τον del Valle, ο Μαλατέστα απάντησε: «Με όλο το σεβασμό, παρατηρεί κανείς ότι, όταν ο στρατηγός Nunez πολέμησε κατά της ισπανικής κυβέρνησης, δεν τον ενοχλούσε να παρακούει τους ισπανικούς νόμους, τους οποίους τώρα είναι πλέον τόσο προσηλωμένος στο να υπερασπίζεται».

Ακόμα κι αν Nunez αντιλήφθηκε την ειρωνεία, ο ίδιος δεν το εκτίμησε και έτσι ο Μαλατέστα εγκατέλειψε την Κούβα, εξακολουθώντας να μην μπορεί να μιλήσει στο κοινό. Ο Manuel M. Miranda, ο οποίος, σύμφωνα με τον del Valle, «είχε απελαθεί στο Chafarinas [κατά τη διάρκεια του πολέμου], όχι επειδή ήταν αντάρτης, αλλά επειδή ήταν αναρχικός», έγραψε πολλά άρθρα

στο φιλελεύθερο περιοδικό *La Discusion* (Η Συζήτηση) «επιτιθέμενος στον κυβερνήτη και σε εκείνα τα εθνικιστικά πολιτικά στοιχεία» που είχαν ασκήσει πιέσεις στον Nunez να πάρει την αυθαίρετη αυτή απόφαση να απαγορεύσει τις ομιλίες του Μαλατέστα. Και αυτό παρά το γεγονός ότι ο Μαλατέστα ήταν ευνοϊκός προς την ανεξαρτησία της Κούβας. Κατά τη διάρκεια του πολέμου της ανεξαρτησίας, υπενθυμίζει ο del Valle, ο Μαλατέστα είχε τηρήσει σταθερή στάση υπέρ της ανεξαρτησίας και ο ίδιος είχε δηλώσει ότι «ένα άτομο που αγωνίζεται ενάντια στην τυραννία οποιουδήποτε είδους δεν μπορεί να βοηθήσει παρά μόνο τον αγώνα για την ανεξαρτησία της Κούβας». (Αυτό έφερνε τον Μαλατέστα περισσότερο στο στρατόπεδο των Messonier, Creci και Miranda παρά στην πλευρά του Roig San Martin).

Πριν επιστρέψει στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Μαλατέστα έγραψε ένα άρθρο για το «La Discusion». Σε αυτό, εξέφρασε την «ισχυρή

συμπάθειά» του για «αυτούς τους γενναίους Κουβανούς εργαζόμενους, μαύρους και λευκούς... που με υποδέχτηκαν τόσο θερμά». Συνέχισε λέγοντας ότι ήταν βέβαιος ότι οι αναρχικοί της Κούβας θα «πάρουν τη θέση τους ανάμεσα στα πιο προηγμένα στοιχεία... που αγωνίζονται για τη συνολική απελευθέρωση όλης της ανθρωπότητας». Ο Μαλατέστα θρήνησε την επιβολή «στον κουβανικό λαό των ίδιων ισπανικών νόμων» ενάντια στους οποίους είχε αγωνιστεί, και ότι σε αυτό τον αγώνα «χιλιάδες Κουβανοί είχαν πεθάνει, συμπεριλαμβανομένων και των Marti, Maceo και Creci». Ο Μαλατέστα δήλωσε επίσης ότι η ταξική πάλη δεν θα σταματήσει εξαιτίας της ανακήρυξης της Δημοκρατίας, και υπενθύμισε στους συντρόφους του ότι το κοινωνικό ζήτημα συνεχίζει να είναι επίκαιρο στην παρούσα φάση, την εποχή της ισπανικής αποικιοκρατίας, επειδή οι νόμοι δεν έχουν αλλάξει. Η μελλοντική δημοκρατία, ήλπιζε ο Μαλατέστα, θα έδινε στους αναρχικούς περισσότερο χώρο να δράσουν, αλλά την ίδια

στιγμή είχε προβλέψει ότι το κοινωνικό πανόραμα θα συνεχίσει να επιδεινώνεται.

Όπως μπορεί να δει κανείς, η κατάσταση των αναρχικών της Κούβας υπό την κατοχική κυβέρνηση των γιάνκηδων ήταν η ίδια που υπήρχε όταν η Ισπανία κυβερνούσε το νησί, με τους επιβαρυντικούς παράγοντες ότι τα απομεινάρια του κινήματος υπέρ της ανεξαρτησίας ακόμα δεν φαινόταν να κατανοήσουν τις ελευθεριακές ιδέες και ότι η προοδευτική ιδεολογία του PRC είχε πεθάνει με τον Martí. Οι αναρχικοί της Κούβας είχαν ήδη ένα δύσκολο έργο μπροστά τους.

Με την αλλαγή του αιώνα, η Κούβα εξακολουθούσε να είναι διαιρεμένη εξαιτίας ενός βαθιά πολωτικού ταξικού συστήματος. Από τη μία πλευρά, υπήρχε μια ισχυρή μειοψηφία που εκπροσωπούσε το κεφάλαιο και τα ξένα συμφέροντα. Αυτή η τάξη νομιμοποιείτο από το Σύνταγμα του 1901, και υποστηριζόταν από την

τότε κυβέρνηση που αποτελείτο από Κουβανούς όσο και Ισπανούς και περιλάμβανε επιχειρηματίες, εμπόρους και βιομήχανους. Από την άλλη πλευρά, υπήρχε η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού, των εργατών και των αγροτών, βυθισμένης στη φτώχεια, που προσπαθούσε να ξεφύγει από την πείνα και να ανακάμψει από τη δυστυχία που άφησε ο απόηχος του πολέμου εξόντωσης μεταξύ της Ισπανίας και του κινήματος υπέρ της ανεξαρτησίας.

Το νησί βρισκόταν σε κατάσταση ολικής κατάρπτωσης και, ως εκ τούτου, ήταν πολύ δύσκολο, δεδομένης της σχεδόν παντελούς έλλειψης πόρων, για τους αναρχικούς της Κούβας να εξαπολύσουν έναν κοινωνικό αγώνα υπό αυτές τις άθλιες συνθήκες. Αλλά ακόμη και υπό αυτές τις συνθήκες, οι αναρχικοί βοήθησαν στην οργάνωση πολλών απεργιών, κάποιες από τις οποίες ήταν νικηφόρες και άλλες ανεπιτυχείς.

Πριν από τα εγκαίνια της ονειρεμένης δημοκρατίας, επιβλήθηκε ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός με την Platt Amendment (Τροποποίηση Platt) του κουβανικού Συντάγματος. Σύμφωνα με αυτήν, ως συμπλήρωμα στη Συνθήκη του Παρισιού, η κυβέρνηση των ΗΠΑ κατοχύρωσε το δικαίωμα να παρεμβαίνει η ίδια στην Κούβα και τις άλλες πρώην ισπανικές αποικίες οποιαδήποτε στιγμή απειλούνταν τα πολιτικά ή οικονομικά της συμφέροντα. Η Τροποποίηση Platt δεν ήταν μόνο προσβλητική αλλά και επαχθής για τον λαό της Κούβας, γιατί υπό αυτή θα έπρεπε να πληρώνει όχι μόνο για τις στρατιωτικές αποστολές των ΗΠΑ, αλλά και για τις εκάστοτε κατοχές και την συνακόλουθη γραφειοκρατία τους.

Ο λόγος για την επιβολή της Τροποποίησης Platt ήταν φυσικά, η προστασία των ήδη τεράστιων οικονομικών συμφερόντων των ΗΠΑ στο νησί και αν η κουβανική δημοκρατία αποτύγχανε ή έπαιρνε κατεύθυνση που δεν ευνοούσε τα

συμφέροντα των ΗΠΑ, η Τροποποίηση θα παρείχε ένα βολικό πρόσχημα για την παρέμβαση ή προσάρτηση του νησιού. Όμως, παρά τον απεχθή χαρακτήρα της Τροποποίησης Platt, η αντίσταση σε αυτήν ήταν αδύναμη κατά τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα.

Οι αναρχικοί ήταν μεταξύ των λίγων που αντιστάθηκαν στην κατάχρηση αυτή. Τόσο η εφημερίδα *Tierra!* όσο και η εφημερίδα *El Nuevo Ideal* δημοσίευσαν φλογερά άρθρα κατά της Τροποποίησης. Οι λόγοι γι' αυτό ήταν σαφείς. Σύμφωνα με τον Shaffer, «Από αναρχικής άποψης, ήταν προφανές ότι η Τροποποίηση Platt αναιρούσε την ανεξαρτησία της Κούβας». Αργότερα, ο del Valle θα υπενθύμιζε στους Κουβανούς το πνεύμα της εξέγερσης με την επίκληση της μνήμης του Antonio Maceo, της πιο διάσημης φυσιογνωμίας των μαύρων Κουβανών στην ιστορία του νησιού, έναν από τους ήρωες του πολέμου της ανεξαρτησίας, ο οποίος, όπως και ο Marti, έχασε τη ζωή του στη μάχη. Ο del

Valle έγραψε ότι αν ο Maceo μπορούσε να σηκωθεί από τον τάφο του και έβλεπε τι συνέβαινε στην Κούβα, θα πέθαινε από ντροπή και αγανάκτηση. Είναι μάλλον ειρωνικό το γεγονός ότι η έκκληση αυτή προήλθε από έναν αναρχικό, ο οποίος ήταν από τη φύση του αντιεθνικιστής. Ωστόσο, αυτός ο αναρχικός προσέφυγε στη μνήμη ενός Κουβανού ήρωα για να φτάσει σε αυτό το πολιτικό σημείο - ένα σημείο το οποίο, στην πραγματικότητα, θα έπρεπε να είχε γίνει από τους πρώην ηγέτες του αποσχιστικού κινήματος και τους οπαδούς τους. Αλλά ήταν προσηλωμένοι στην «ανεξαρτησία» ανεξάρτητα από το τίμημα και την ψευδαίσθηση.

Ο λαός της Κούβας αντέδρασε στην έλευση της Πρώτης Δημοκρατίας, στις 20 Μαΐου 1902, με μια γνήσια αγαλλίαση - παρά την εισαγωγή της Τροποποίησης Platt στο Σύνταγμα τον προηγούμενο χρόνο. Ο νέος πρόεδρος Tomas Estrada Palma, είχε υπηρετήσει ως εκπρόσωπος του PRC στη Νέα Υόρκη, και ήταν πλέον

γέροντας, στα 70 του. Δεν έτρεφε και πολύ συμπάθεια για τους αναρχικούς, παρά την υποστήριξη που είχαν δώσει οι δεύτεροι στον αγώνα της ανεξαρτησίας. Ο δεύτερος πιο σπουδαίος άνδρας της κουβανικής πολιτικής σκηνής εκείνης της στιγμής, ήταν ο στρατηγός Maximo Gomez, ένας ηλικιωμένος και αυταρχικός άνθρωπος, που αντιστάθηκε σε οποιοδήποτε είδος κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, και ο οποίος, όπως και ο Estrada, δεν κατανοούσε τις αναρχικές ιδέες.

Στις 4 Νοεμβρίου 1902, σημειώθηκε μια στάση εργασίας στην καπνοβιομηχανία, η οποία έγινε γνωστή ως η «Απεργία των μαθητευόμενων» («Apprentice Strike»). Αυτή η απεργία στράφηκε και ενάντια στις διακρίσεις με την πρόσληψη Ισπανών σε βάρος των Κουβανών και υποστηρίχθηκε από τους αναρχικούς στα συνδικάτα και τα περιοδικά τους. Η απεργία επεκτάθηκε σε πόλεις γειτονικές στην Αβάνα και σημειώθηκαν και συγκρούσεις με την αστυνομία.

Η απεργία στη συνέχεια εξαπλώθηκε σε άλλες βιομηχανίες και η βία κλιμακώθηκε. Παρά τις συμπάθειες πολλών πατριωτών που διατηρούσαν δεσμούς με τους αναρχικούς, η κυβέρνηση Estrada Palma αρνήθηκε να διαπραγματευτεί, κάτι που οδήγησε σε βίαιες συγκρούσεις με τη νέα κατασταλτική κυβερνητική δύναμη, την Αγροτική Φρουρά (Rural Guard). Τελικά, όταν το προσδοκώμενο λαϊκό έρεισμα δεν υλοποιήθηκε, οι ηγέτες της απεργίας την τερμάτισαν. Το κουβανικό πνεύμα ελευθερίας είχε ήδη μετατραπεί σε απαισιοδοξία και συμμόρφωση, σε φόβο ότι κάθε είδους κοινωνικής αναταραχής θα μπορούσε να προκαλέσει την αποτυχία της πρώτης προσπάθειας των Κουβανών να κυβερνήσουν τον εαυτό τους.

Η αποτυχία της απεργίας αποτέλεσε πλήγμα περισσότερο για την Liga General de Trabajadores από ό,τι για τους πιο ριζοσπάστες αναρχικούς του Circulo de Trabajadores. Η Liga

είχε μεγαλύτερη συμμετοχή στην απεργία και οι ηγέτες της είχαν επιχειρήσει να έρθουν σε συμφωνία με τον Estrada, περιμένοντας κάποια υποστήριξη από τους παλαιούς τους συμμάχους στον αγώνα υπέρ της ανεξαρτησίας. Όπως έχουμε δει, δεν επιτεύχθηκε κάτι τέτοιο

Το φιάσκο της απεργίας ανάγκασε δύο κύριους ηγέτες της Liga, τον Messonier και τον Rivero y Rivero, να αποσυρθούν από το χώρο των εργατικών αγώνων. Ο Rivero y Rivero τελείωσε τη ζωή του στη σκιά της φτώχειας και ο Messonier εισήλθε στην πολιτική αρένα, πρώτα με το Partido Nacional Cubano και αργότερα με το Partido Liberal (Φιλελεύθερο Κόμμα), χωρίς ποτέ να παραιτηθεί από τις ιδέες της νιότης του, έστω και αν ο ίδιος είχε βάλει στην άκρη την προλεταριακή υπόθεση.

Στον τομέα των χωρικών και αγροτών, οι αναρχικοί το ίδιο περίπου διάστημα άρχισαν την οργάνωση των εργατών του τομέα της

βιομηχανίας ζάχαρης. Αυτή ήταν η πρώτη φορά στην Κούβα που καταβλήθηκε τέτοια προσπάθεια στη μεγαλύτερη και πλουσιότερη βιομηχανία του νησιού. Η ανταπόκριση των ιδιοκτητών, στην περιοχή Cruces, στο κέντρο της Κούβας, ήταν βίαιη. Δύο από τους εργατικούς ηγέτες, οι Casanas και Montero, δολοφονήθηκαν, κάτι το οποίο προκάλεσε, φυσικά, τις διαμαρτυρίες των *Tierra!* και *¡Alerta!*. Το έγκλημα παρέμενε ατιμώρητο. Το 1903, υπήρξε μια αποτυχημένη απεργία την Πρωτομαγιά ως διαμαρτυρία γι' αυτές τις δολοφονίες.

Την ίδια χρονιά η *El Nuevo Ideal* εξαφανίστηκε, αλλά η *Tierra!* -που ιδρύθηκε και διευθυνόταν το 1899 από τον Abelardo Saavedra, με τον Francisco Gonzalez Sola ως κύριο συνεργάτη-, συνέχισε. Από όλες τις αναρχικές εφημερίδες, περιοδικά, ενημερωτικά δελτία κ.λπ, που εμφανίστηκαν στην Κούβα, η *Tierra!* ήταν η πλέον εξαιρετική για δύο λόγους: ήταν εβδομαδιαία εφημερίδα που επέζησε από τα

σκαμπανεβάσματα του κουβανικού αναρχισμού στις αρχές του αιώνα, και κυκλοφόρησε σε μεγάλο αριθμό τευχών. Μεταξύ 1899 και 1915 κυκλοφόρησαν πάνω από 600 τεύχη. Αυτό συνέβη παρά την σκληρή καταστολή. Ο Saavedra συνελήφθη, φυλακίστηκε και του επιβλήθηκε πρόστιμο. Τελικά απελάθηκε στην Ισπανία το 1911. Παρ' όλα αυτά, η «¡Tierra!» συνέχισε να κυκλοφορεί τακτικά, υπό τη διεύθυνση των Francisco Gonzalez Sola και Antonio Ojeda, μέχρι το 1915.

Η *Tierra!* εισήλθε στο δεύτερο στάδιο τη ζωής της το 1924 υπό τη διεύθυνση του Jesus Iglesias, και κυκλοφόρησε 42 τεύχη τον ίδιο χρόνο. Τον επόμενο χρόνο κυκλοφόρησε ο ίδιος αριθμός τευχών, μέχρι να κλείσει από την κυβέρνηση. Κυκλοφόρησε για άλλη μια φορά υπό δύσκολες συνθήκες και υπό τη διεύθυνση του Manuel Ferro το καλοκαίρι του 1933, και κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών κυκλοφόρησε οκτώ τεύχη. Αυτή η αξιοσημείωτη εφημερίδα επικεντρώθηκε στα

αγροτικά προβλήματα, όπως η καθιέρωση των γεωργικών συνεταιρισμών, οι συνθήκες διαβίωσης των campesinos (αγροτών) και η οργάνωση των εργαζομένων στη βιομηχανία ζάχαρης.

Η δεύτερη παρέμβαση των ΗΠΑ στην Κούβα έλαβε χώρα το 1906, λόγω της πολιτικής κρίσης που προκλήθηκε εξαιτίας της επιθυμίας του Estrada Palma να επανεκλεγεί, με το συνακόλουθο ξέσπασμα εμφυλίου πολέμου ανάμεσα στην κυβέρνηση και το Partido Liberal. Στο τέλος της διακυβέρνησης Estrada Palma, ξέσπασαν απεργίες στην Αβάνα, στο Ciego de Avila και το Santiago de Cuba, στις οποίες συμμετείχαν σιδηροδρομικοί, καπνεργάτες, τουβλάδες και οι εργαζόμενοι των αστικών συγκοινωνιών. Η κυβέρνηση βρήκε μια ευνοϊκή λύση για τους εργαζόμενους, οι οποίοι είχαν ζητήσει -κατά το «Money Strike»- να πληρώνονται σε αμερικανικό και όχι ισπανικό νόμισμα σε περίπτωση απουσίας κουβανικού

νομίσματος. Παρ' όλα αυτά, η κοινωνική κατάσταση συνεχίζει να επιδεινώνεται.

Όπως αναφέρθηκε πολλά χρόνια αργότερα, το 1956, στο αναρχικό περιοδικό *Solidaridad Gastronomica* «το 1907 έλαβε χώρα η πρώτη εθνική περιοδεία αναρχικών ρητόρων στην οποία συμμετείχαν φλογεροί ομιλητές όπως οι Gonzalez Sola, Abelardo Saavedra, Vicente Lopez και Domingo Germinal. Ο Marcelo Salinas θυμάται ότι συμμετείχαν και οι Pedro Irazozqui και Isidoro Ruiz. Θυμάται, επίσης, ότι, «Όταν [ο ελευθεριακός εκπαιδευτικός και ιδρυτής του «Ελεύθερου Σχολείου»] Francisco Ferrer y Guardia δικάστηκε και εκτελέστηκε [με χαλκευμένες κατηγορίες] στη Βαρκελώνη το 1909, το έγκλημα είχε επιπτώσεις και στην Κούβα, οδηγώντας σε πολυάριθμες δημόσιες παρεμβάσεις», οι οποίες, όπως θα περίμενε κανείς, θα συναντούσαν βίαια καταστολή. Αυτές οι «δημόσιες παρεμβάσεις» συμπεριελάμβαναν διαδηλώσεις που οργανώνονταν από τους

αναρχικούς και στις οποίες συμμετείχαν και τα μη θρησκευτικά σχολεία στην Κούβα, που λειτουργούσαν σύμφωνα με τις αρχές που περιγράφηκαν από τον Ferrer.

Συνολικά, το κοινωνικό πανόραμα στην Κούβα κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα δεν θα μπορούσε να ήταν πιο απογοητευτικό. Ο νέος πρόεδρος, José Miguel Gomez (του Partido Liberal), ο οποίος είχε διαδεχθεί τον Estrada Palma, ήταν στρατηγός κατά τη διάρκεια του πολέμου με την Ισπανία. Υπό την εξουσία του Gomez, η κατάσταση των εργατών και των campesinos δεν άλλαξε πολύ, παρά τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του νησιού και της ζαχαροβιομηχανίας.

Σε πολιτικό επίπεδο, η Κούβα αυτή τη στιγμή ήταν χωρισμένη σε δύο στρατόπεδα, στους φιλελεύθερους και τους συντηρητικούς, όπως ήταν και η Ισπανία υπό τον Canovas. Στην ουσία, βέβαια, δεν υπήρχε μεγάλη διαφορά από το

ποιος ήταν στην εξουσία. Όπως και σε άλλες χώρες, ανάλογα με το ποια πλευρά απέκτησε την εξουσία -οι «στρατηγοί και οι γιατροί», έτσι όπως είχε τεθεί κατά τη διάρκεια εκείνης της εποχής-, δεν υπήρχε ακόμα και η πιο ελάχιστη κοινωνική συνείδηση. Τα προβλήματα των εργατών και των αγροτών ήταν τόσο μακριά από αυτούς τους πολιτικούς όσο ήταν και στη Σιβηρία. Απλώς χώριζαν τους συμπατριώτες τους σε δύο ομάδες: αυτούς που τους στήριζαν και σε όσους τους αντιτίθονταν. Και οι δύο θεωρούνταν αναρχικοί-αντικρατιστές εκ πεπιοθήσεως, ορκισμένοι εχθροί τους. Η μόνη διαφορά μεταξύ των φιλελευθέρων και των συντηρητικών ήταν ότι όταν οι φιλελεύθεροι ήταν στην αντιπολίτευση, τα πιο προοδευτικά τους στοιχεία προσπαθούσαν να προσελκύσουν την υποστήριξη των αναρχικών μέσα από μικρές χάρες, όπως η παροχή βοήθειας στη νομική υπεράσπιση είτε μέσω της μείωσης του χρόνου φυλάκισης, περισσότερο με στόχο το να τους χρησιμοποιήσουν και να δημιουργήσουν κοινωνικά προβλήματα στην

κυβέρνηση από ό,τι με οποιοδήποτε γνήσια συμπάθεια. Από την πλευρά τους, οι συντηρητικοί ήταν αφιερωμένοι απλώς στη δίωξη των αναρχικών.

Το ξέσπασμα της μεξικανικής επανάστασης το 1910 είχε σοβαρές επιδράσεις στους εργάτες και τους αγρότες της Κούβας. Τα λόγια του Ricardo Flores Magon και του Praxedis Guerrero στις σελίδες της επαναστατικής εφημερίδας, «Regeneracion» («Αναγέννηση») αλλά και τα όπλα του Εμιλιάνο Ζαπάτα, λειτούργησαν ως σπιρούνια στις συνειδήσεις των εργαζομένων στη ζαχαροβιομηχανία της Κούβας. Αυτό συνέβη εν μέρει επειδή ο Flores Magon διατηρούσε μόνιμη σχέση με την κουβανική εφημερίδα «¡Tierra!», που επιτίθετο ασταμάτητα στον Μεξικανό δικτάτορα Porfirio Diaz, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να επιδικαστούν ποινικές κατηγορίες και πρόστιμο εναντίον του εκδότη της «¡Tierra!» Abelardo Saavedra, από την κουβανική κυβέρνηση.

Στις 14 Ιουλίου 1911, η φιλελεύθερη κυβέρνηση Gomez βρέθηκε αντιμέτωπη με απεργίες των καπνεργατών, ζευγάδων και αρτοποιών με την ανοιχτή υποστήριξη της *Tierra!*. Όλες αυτές οι απεργίες, παρά το γεγονός ότι πρόβαλαν μόνο αιτήματα, απέτυχαν. Ο νέος κυβερνητικός γραμματέας Gerardo Machado, εισήγαγε μια κατασταλτική πολιτική, απελαύνοντας πολλούς Ισπανούς αναρχικούς (συμπεριλαμβανομένων του επί πολλά χρόνια εκδότη της *Tierra!* Abelardo Saavedra και των οργανωτών απεργιών Antonio F. Vieytes και Francisco Pérez) ως «ανεπιθύμητους αλλοδαπούς» ενώ την ίδια στιγμή φυλάκισε αρκετούς Κουβανούς αναρχικούς. Αυτή η κυβερνητική πολιτική της απέλασης, που στηρίχθηκε σε συγκεκριμένο Διάταγμα, (1) συνεχίστηκε περισσότερο από 20 χρόνια. Κατά της πολιτικής αυτής οργάνωσαν διαμαρτυρίες -αλλά χωρίς σχεδόν αποτέλεσμα- οι εργάτες και οι οργανώσεις τους. Η εκστρατεία προπαγάνδισής της πολιτικής από την κυβέρνηση περιλάμβανε συκοφαντίες σε βάρος

των αναρχικών καθώς και προσπάθεια διαίρεσης των εργατών της Κούβας σε δύο ομάδες: τους «επιζήμιους αλλοδαπούς εργάτες» και τους «υπάκουους ντόπιους εργάτες».

Τον ίδιο χρόνο, σημειώθηκε αναταραχή στην καλλιέργεια ζαχαροκάλαμου κυρίως γύρω από το Manzanillo της επαρχίας Oriente. Τον Φλεβάρη του 1911, η *Tierra!* κατήγγειλε τις επιθέσεις, συμπεριλαμβανομένων πυροβολισμών, κατά των εργαζομένων στη ζάχαρη και έτσι ξέσπασε μια απεργία των στον κλάδο που συνεχίστηκε και το 1912.

Εκείνο το χρόνο, έλαβε χώρα το Συνέδριο Cruces - η πρώτη διάσκεψη εργατών γης και αγροτών της Κούβας. Ο Kirwin Shaffer αναφέρει ότι «πριν ακόμα οι αναρχικοί ηγηθούν του Συνεδρίου Cruces του 1912, η κεντρική πόλη Cruces υπήρξε κέντρο των αναρχικών δραστηριοτήτων». Και συνεχίζει, επικαλούμενος την μαρξίστρια ιστορικό Olga Cabrera:

Από το 1912 η πόλη Cruces είχε γίνει κέντρο παραγωγής ζάχαρης. Από το 1910 μέχρι την απέλασή του το 1911, ο Abelardo Saavedra είχε κυκλοφορήσει αναρχικές την εφημερίδα του «¡Rebellion!» («Εξέγερση») στην Cruces. Ο Saavedra οργάνωσε ένα Εργατικό Κέντρο στην πόλη τον Ιούλιο του 1911, σε μια προσπάθεια διάδοσης της προπαγάνδας αλλά και ενίσχυσης της συμμαχίας μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών. Για το σκοπό αυτό, το Συνέδριο που έγινε τον Φλεβάρη του 1912 στην Cruces επιδίωξε να δημιουργήσει μια παν-νησιωτική εργατική ομοσπονδία, τη δημιουργία ορθολογιστικού [μη θρησκευτικού] σχολείου, να πιέσει για την εφαρμογή σχετικής νομοθεσίας για τα ατυχήματα στο χώρο εργασίας, για τη θέσπιση της εργάσιμης ημέρας των οκτώ ωρών, για την κατάργηση της δουλειάς με το κομμάτι και της δημιουργίας κατώτατου μισθού. [Όλα αυτά αποτελούσαν] σαφώς κάτι περισσότερο από «αναρχικούς» στόχους, ήταν ευρύτερες ανησυχίες της εργατικής τάξης. Ενώ ο Saavedra

εκδιώχθηκε το 1911, άλλοι αναρχικοί, συμπεριλαμβανομένων των *Enriqueta Saavedra de Fernandez* και της γνωστής αναρχικής *Emilia Rodriguez de Lipiz*, βοήθησαν στην οργάνωση του Συνεδρίου.

Το 1913, ο στρατηγός Mario Garcia Menocal, ο οποίος ήταν ακόμη πιο αυταρχικός από τον Gomez, ανέλαβε την προεδρία και έγινε ο πρώτος δικτάτορας της Κούβας. Τον ίδιο χρόνο, η οργανωτική εκστρατεία μεταξύ των αγροτών στο Cruces ανανεώθηκε με την υποστήριξη της *Federacion Local de Villaclara*, η οποία κάλυψε τους αγρότες σε αυτό το τμήμα του νησιού, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών *Sagua la Grande*, *Cienfuegos* και *Caibarién*. Η *Asociacion de Tipografos* (Σύνδεσμος Τυπογράφων) ανασυγκροτήθηκε επίσης τον ίδιο εκείνο χρόνο και συνέχισε τη δημοσίευση του οργάνου των παλιών αναρχικών του επαγγέλματος *Memorandum Tipografico*. Αυτό δεν ήταν έκπληξη. Από τα μέσα του 19ου αιώνα, οι

εργαζόμενοι της Κούβας που εργάζονταν στην εκτύπωση διέθεταν ένα από τα πιο μαχητικά συνδικάτα στο νησί. Από τους τυπογράφους της Κούβας αναδείχθηκαν ο Enrique Creci και ο J.C. Campos. Σε αυτή τη νέα εποχή, μερικές από τις πιο εξέχουσες προσωπικότητες του χώρου αυτού ήταν οι Alfredo Lopez, Antonio Penichet και Pablo Guerra. Οργάνωσαν απεργίες στην Santa Clara και συμμετείχαν σε βίαιες πράξεις στο Camagüey (για τις οποίες η κυβέρνηση κατηγόρησε τους συντάκτες της *Tierra!* για συνενοχή). Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι αναρχικοί απάντησαν με βία στην κυβερνητική βία. Η απάντησή τους περιλάμβανε διατάραξη της κυκλοφορίας και ένοπλες επιθέσεις κατά της αστυνομίας σε αστικές περιοχές και κατά της Guardia Rural στην ύπαιθρο, μαζί με κάποιες βομβιστικές επιθέσεις.

Στις αρχές του 1915, η κυβέρνηση απέλασε στην Ισπανία, σύμφωνα με τους νέους αντιαναρχικούς νόμους, τους Juan Tenorio, Vicente Lipiz και

Roman Delgado, οι οποίοι είχαν κατηγορηθεί για την οργάνωση απεργίας των εργαζομένων ζάχαρης στο Camagüey και το Guantánamo, καθώς και της υποστήριξης διαδηλώσεων στην Αβάνα. Η *Tierra!* κατασχέθηκε και αναστάλθηκε η κυκλοφορία της. Η κυβέρνηση κατέσχεσε το τελευταίο τεύχος της, εισέβαλε στα γραφεία της και ανέστειλε την κυκλοφορία της επ' αόριστον. Αυτό άφησε τους αναρχικούς χωρίς εκφραστικό όργανο, αλλά οι απόψεις τους συνέχισαν να δημοσιεύονται σε περιοδικά ομοϊδεατών, με τους αναρχικούς τους ίδιους να κάνουν την στοιχειοθεσία και την εκτύπωση.

Από την πλευρά τους, οι αναρχικοί συμμετείχαν στην εκστρατεία των χωρικών της Cruces δημοσιεύοντας ένα ντοκουμέντο γνωστό ως το *Manifiesto de Cruces*, το οποίο είχε σημαντικό αντίκτυπο μόνο και μόνο για τη λογοτεχνική του ποιότητα, καθώς ήταν μια ωδή στην αναρχική μαχητικότητα. Δηλώνονταν: «Έχουμε στηρίξει την κραυγή μας με τη δύναμη των όπλων μας» και

«να παραμείνουμε σιωπηλοί είναι σαν να δεχόμαστε».

Ο Fernando Iglesias ήταν ένας από αυτούς που υπέγραψαν το Μανιφέστο, που κυκλοφόρησε ευρέως μεταξύ των εργαζομένων στις εγκαταστάσεις ζάχαρης της Κούβας, και στο οποίο περιγραφόταν το δικαίωμα της εξέγερσης ενάντια στην εκμετάλλευση και την κακοποίηση εκ μέρους των γαιοκτημόνων και των καπιταλιστών - συμπεριλαμβανομένων των Βορειοαμερικανών (σ.τ.μ.: *norteamericanos* στο αγγλικό κείμενο) και των Ισπανών που έλεγχαν το μεγαλύτερο τμήμα της βιομηχανίας ζάχαρης της Κούβας. Ο Iglesias συνελήφθη λίγες ημέρες μετά την κυκλοφορία του Μανιφέστου. Άλλοι υπογράφωντες του εν λόγω Μανιφέστου ήταν οι Laureano Otero, Manuel Lopez, José Lage, Benjamin Janeiros, Luis Meneses, Santos Garos, Miguel Ripoll, Francisco Baragoitia, Andrés Fuentes, Tomas Rayon και Francisco Ramos. Συγκεκριμένα, στο Μανιφέστο απαιτείτο η

εργάσιμη ημέρα των οκτώ ωρών και η αύξηση των μισθών κατά 25%.

Οι βιομήχανοι ζάχαρης θα μπορούσαν εύκολα να ικανοποιήσουν το αίτημα αυτό, δεδομένου ότι οι τιμές της ζάχαρης στην παγκόσμια αγορά αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου πάνω από το επίπεδο του προηγούμενου αιώνα. Αντ' αυτού, επέλεξαν την καταστολή. Η κυβέρνηση του Garcia Menocal κατέστειλε βίαια κάθε διαμαρτυρία, χρησιμοποιώντας το Ejército Pretoriano (μισθοφορικό στρατό) και την Guardia Rural, στην επιχείρηση καταδίωξης, ποινικοποίησης, απέλασης, αλλά και δολοφονίας, αναρχικών. Στο Santiago de Cuba, ο νεαρός αναρχικός Adolfo Pérez Rizo δολοφονήθηκε για μια απλή πρόκληση σε βάρος του Garcia Menocal προφορικά μέσα από τις σελίδες της *Tierra!*

Τον Απρίλη του 1917, μια μέρα μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες, η Κούβα κήρυξε τον πόλεμο

κατά των Κεντρικών Δυνάμεων, μια κίνηση η οποία -δεδομένης της κυριαρχίας των ΗΠΑ- ευνόησε τις τιμές ζάχαρης και την κουβανική οικονομία. Η επόμενη περίοδος έμελλε να μείνει στην ιστορία ως «η εποχή των παχιών αγελάδων». Έχοντας ίσως μάθει από την πανωλεθρία του κινήματος ανεξαρτησίας της Κούβας, οι Κουβανοί αναρχικοί αποφάσισαν να παραμείνουν ουδέτεροι παρά την προτροπή του ονομαστού αναρχικού Πέτρου Κροπότκιν, από το Λονδίνο, να υποστηρίξουν τους συμμάχους. (Αυτό ερχόταν σε αντίθεση με την «ουδετερότητα» στην οποία ο ίδιος είχε προτρέψει τους αναρχικούς της Κούβας το 1897). Ως συνέπεια της άρνησης να υποστηρίξουν κάποια από τις δύο πλευρές, οι Κουβανοί αναρχικοί κατηγορήθηκαν ως «γερμανόφιλοι».

Το 1917, ο Garcia Menocal, ο συντηρητικός υποψήφιος, αποφάσισε να συγκαλέσει προεδρικές εκλογές με τη βία των όπλων, και οι φιλελεύθεροι οργάνωσαν ένοπλη εξέγερση,

εγκαινιάζοντας μια δικτατορική περίοδο στην Κούβα, με τον Garcia στο τιμόνι κατά τα πρώτα χρόνια. Τον ίδιο χρόνο, ιδρύθηκε στην Αβάνα το Centro Obrero (Κέντρο Εργαζομένων) στον αριθμό 2 της οδού Egidio. Αποτελείτο από μια αίθουσα συνελεύσεων και κάποια γραφεία σε μια φτωχή γειτονιά κοντά στο κέντρο της πόλης. Το Centro Obrero έγινε γρήγορα το πιο αξιοσημείωτο αναρχικό κέντρο της εποχής του. Εκεί προγραμματίζονταν απεργίες, μποϊκοτάζ και πολλές άλλες δραστηριότητες σε όλη τη χώρα. Οι αναρχικοί τα έκαναν όλα αυτά υπό το άγρυπνο βλέμμα της κουβανικής κυβέρνησης και των ΗΠΑ και των ισπανικών οικονομικών συμφερόντων, οι ιθύνοντες των οποίων θεωρούσαν κάθε διαμαρτυρία πιθανό πρόδρομο εμφυλίου πολέμου.

Το 1918 και το 1919 τέσσερις γενικές απεργίες ξέσπασαν μόνο στην Αβάνα και αρκετά κτίρια του κατασταλτικού κράτους έγιναν στόχοι πολλών βομβιστικών επιθέσεων. Σε απάντηση, το κράτος

φυλάκισε και καταδίκασε σε θάνατο τους κορυφαίους αναρχικούς οργανωτές της εποχής, Marcelo Salinas, Antonio Penichet, Alfredo Lopez, Alejandro Barreiro και Pablo Guerra. Ο πρώτος θάνατος ήταν αυτός του αναρχικού ράφτη Robustiano Fernandez, ο οποίος πέθανε σε μια αντιπαράθεση με την αστυνομία μπροστά από το Centro Obrero. Αργότερα, η αστυνομία σκότωσε έναν άλλο αναρχικό, τον Luis Diaz Blanco, στο δρόμο. Η δολοφονία του Blanco πυροδότησε σειρά βίαιων πράξεων που κορυφώθηκαν στην κηδεία του που μετατράπηκε σε μια μαζική διαδήλωση κατά της κυβέρνησης.

ΟΙ ΗΠΑ, συμμετέχοντας τώρα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν θα μπορούσαν να επιτρέψουν τέτοιου είδους αναταραχές τόσο κοντά στις ακτές της. Έτσι, κατόπιν αιτήματος της πρεσβείας των ΗΠΑ, η Ουάσιγκτον έστειλε ένα στολίσκο με τρία ταχύπλοα σκάφη στην Αβάνα σε μια επίδειξη δύναμης. Σύμφωνα με τον Κουβανό ιστορικό José Duarte Oropesa, οι κουβανικές

μυστικές υπηρεσίες παρέδωσαν, επίσης, στην Ουάσινγκτον μια λίστα όλων των συνδικάτων του νησιού, καθώς και μια λίστα των ηγετών τους.

Τελικά, η κυβέρνηση ανέστειλε τις συνταγματικές εγγυήσεις με σκοπό την δημιουργία κλίματος τρόμου, απέλασε στην Ισπανία περίπου 77 εργαζόμενους που χαρακτηρίζονταν ως «αναρχοσυνδικαλιστικός όχλος», απαγόρευσε αναρχικές εκδόσεις και έκλεισε το Centro Obrero. Σε αυτό το πλαίσιο, οι καιροί ήταν λίγο διαφορετικοί από την εποχή των Canovas και Weyler.

Μια προσωρινή ηρεμία επικράτησε στη χώρα το 1920, λόγω της σταθεροποίησης της τιμής της ζάχαρης. Αυτό το διάστημα έγινε γνωστή ως η «η εποχή των ισχνών αγελάδων» λόγω της χαμηλής τιμής της ζάχαρης. Οι αναρχικοί της Κούβας εκμεταλλεύτηκαν αυτή την ανάπαυλα για να οργανώσουν ένα συνέδριο εργατών το οποίο επιτέθηκε στο υψηλό κόστος ζωής και πρότεινε

μια σειρά από «άμεσα και μεταβατικά» οικονομικά μέτρα για την ανακούφιση της κατάστασης. Οι σύνεδροι συμφώνησαν στο σχηματισμό της Confederacion Nacional del Trabajo (Εθνική Συνομοσπονδία Εργασίας). Επίσης, πρότειναν το σχηματισμό μια οργανωτικής επιτροπής που θα «μελετήσει τις απόψεις όλων των συλλογικοτήτων». Τέλος, έστειλαν «αδελφικό χαιρετισμό στους αδελφούς μας οι οποίοι στη Ρωσία έχουν συγκροτήσει την ΕΣΣΔ».

Οι αναρχικοί της Κούβας δεν φάνηκε να έχουν κάποια αμφιβολία για την Οκτωβριανή Επανάσταση -στην οποία οι αναρχικοί της Ρωσίας είχαν πάρει πολύ σημαντικό μέρος-, (2) που ήταν μια καλή είδηση για τους εργαζομένους της Κούβας. Με την ανάληψη της εξουσίας από τα Σοβιέτ, φάνηκε ότι το όνειρο των τριών γενεών των αγώνων ενάντια στις αδικίες του καπιταλισμού και του κράτους είχε φτάσει στην υλοποίησή του. Οι Κουβανοί αναρχικοί

δραστηριοποιήθηκαν με τις δικές τους ενέργειες κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, στις οποίες συμμετείχαν λίγα σοσιαλδημοκρατικά και μαρξιστικά στοιχεία, ακολουθώντας τις αναρχικές σημαίες. Αλλά σε αυτή την πρώιμη περίοδο, λίγες ήταν οι ειδήσεις που είχαν φτάσει από τη Βαρκελώνη ή τη Νέα Υόρκη για τις διώξεις σε βάρος των Ρώσων αναρχικών από το καθεστώς Λένιν. Έτσι, δεν ήταν περίεργο το γεγονός ότι το κουβανικό αναρχικό συνέδριο του 1920 στην Αβάνα ανταποκρίθηκε θετικά στην κυβέρνηση των Μπολσεβίκων του Λένιν και του Τρότσκι - απάντηση που είχε απήχηση σε όλο σχεδόν τον προλεταριακό κόσμο. Αλλά η στάση αυτή έμελλε να αλλάξει πολύ σύντομα.

Μετά το συνέδριο του 1920, οι εργαζόμενοι της Κούβας πρόβαλαν τα αιτήματά τους με ανανεωμένη δύναμη. Αυτό προκάλεσε την αναπόφευκτη κατασταλτική απάντηση από την κυβέρνηση. Βομβιστικές επιθέσεις συγκλόνισαν την Αβάνα, και την Πρωτομαγιά έγινε μια ακόμα

γενική απεργία. Οι Penichet και Salinas οδηγήθηκαν και πάλι στη φυλακή και σε ένδειξη διαμαρτυρίας γι' αυτό μια βόμβα ρίχτηκε στο Teatro Nacional (Εθνικό Θέατρο) κατά τη διάρκεια παράστασης της Aida από τον Enrico Caruso. Γι' αυτήν και μόνο την εμφάνιση, ο Ιταλός τενόρος έλαβε \$10.000, τεράστιο ποσό εκείνη την εποχή που ισοδυναμούσε με τις ετήσιες αποδοχές 15 ή 20 Κουβανών εργαζομένων μαζί. Οι Penichet και Salinas καταδικάστηκαν σε θάνατο, αλλά τους απονεμήθηκε χάρη στις αρχές του 1921 με την πτώση από την εξουσία της κυβέρνησης Menocal.

Με τη νέα «μετριοπαθή» κυβέρνηση του Alfredo Zayas το 1921, ξεκίνησε η πιο εποικοδομητική φάση του κουβανικού αναρχισμού. Ο σπόρος που φυτεύτηκε από τους αναρχικούς στα τέλη της δεκαετίας του 1880, μεγάλωσε στο «δέντρο της ελευθερίας» του Roig San Martin και άρχισε να αποδίδει καρπούς.

Τα αναρχικά περιοδικά πολλαπλασιάστηκαν. Η «Tierra» εισήλθε σε μια νέα φάση και οι συντάκτες της άρχισαν να εκτυπώνουν βιβλία και φυλλάδια. Άλλα περιοδικά άρχισαν να εμφανίζονται τακτικά: *La Batalla* (Η Μάχη), *Nuevos Rumbos* (Νέα Μονοπάτια), *Via Libre* (Ελεύθερος Δρόμος), *El Memorandum Tipografico*, *Espartaco* (Σπάρτακος) και *Nuevo Luz* (Νέο Φως). Σχεδόν όλα αυτά τα περιοδικά κυκλοφορούσαν στην Αβάνα, αν και υπήρχαν και σποραδικές αναρχικές εκδόσεις στις περιοχές Matanzas, Cienfuegos, Camagüey και Santiago de Cuba. Διανέμονταν από μεμονωμένους αγωνιστές σε εργασιακούς χώρους, καταστήματα, εργοστάσια καπνού και αλλού. Στέλνονταν επίσης μέσω ταχυδρομείου, όταν τα τεύχη τους δεν κατάσχονταν από την κυβέρνηση. Δεν υπάρχει βάση δεδομένων για τον αριθμό των φύλλων που εκτύπωναν τα εν λόγω περιοδικά, αν και φαίνεται πιθανόν τα *Nuevo Luz* και *El Memorandum Tipografico* είχαν κυκλοφορία αρκετές χιλιάδες.

Είναι σαφές ότι μια προλεταριακή πολιτιστική αναγέννηση ελάμβανε χώρα, κατά την οποία ακόμη και τα πιο ταπεινά συνδικάτα και ομάδες διέθεταν δελτία πληροφοριών. Ιδρύθηκαν ελευθεριακοί λογοτεχνικοί και επιστημονικοί σύλλογοι, εργατικά κέντρα και λέσχες φυσιοδιφών. Η αναρχική βιβλιογραφία κυκλοφορούσε σε όλο το νησί, και τα έργα αναρχικών οργανωτών, συγγραφέων, ρητόρων, συνδικαλιστών και εργαζομένων στον πολιτιστικό τομέα, χαρακτηρίζονταν από ενθουσιασμό. Οι αναρχικοί -με λίγα οικονομικά μέσα και χωρίς καμία εξωτερική βοήθεια- οργάνωσαν τους εργαζόμενους της Κούβας, τόσο στην πόλη όσο και την ύπαιθρο, με μια δύναμη παρόμοια της οποίας δεν υπήρξε στην ιστορία της Κούβας, που αριθμούσε από 80.000 έως 100.000 εργαζόμενους (τη στιγμή που ο συνολικός πληθυσμός ήταν περίπου 2,9 εκατομμύρια).

Μια νέα γενιά Κουβανών ήρθε στο προσκήνιο αυτά τα χρόνια, εν μέσω μιας κοινωνίας γεμάτης

αποικιακές αποσκευές, ταξικούς και φυλετικούς διαχωρισμούς, αυταρχικές κυβερνήσεις και παρεμβολές των ΗΠΑ. Αυτή η νέα γενιά προώθησε ριζικές αλλαγές στην κοινωνική και πολιτική δομή και άρχισε μια μάχη κατά των ημεδαπών και αλλοδαπών αδικιών. Στο έργο τους για την κοινωνική δικαιοσύνη για τους πιο καταπιεσμένους, οι αναρχικοί κατάφεραν να κάνουν τα αναρχοσυνδικαλιστικά ιδανικά εκείνα των περισσότερων Κουβανών εργαζομένων.

Ο άνθρωπος που έφερε στους ώμους του τη μεγάλη ευθύνη γι' αυτό το επίτευγμα ήταν ο Alfredo Lopez. Ήταν αναρχικός -παρά το ξαναγράψιμο της ιστορίας της Κούβας από τους μαρξιστές- και ενστερνίστηκε τις ελευθεριακές ιδέες από τον Pablo Guerra, μαύρο εργαζόμενο και τυπογράφο όπως ο ίδιος ο Lopez και ο Antonio Penichet. Εξαιρετικός αγωνιστής στο χώρο της εργασίας του, ο Lopez αναδείχθηκε σε εξέχουσα μορφή στο συνέδριο του 1920 και το ενοποιητικό του έργο στους κόλπους του

εργατικού κινήματος της Κούβας δεν τελείωσε παρά μόνο με τη δολοφονία του το 1926. Όπως και πολλοί άλλοι Κουβανοί εργαζόμενοι της γενιάς του, ο Lopez ήταν βαθιά αναρχοσυνδικαλιστής. Μέσα από τα γραπτά του, την συνοπτική ρητορική του, τις ενοποιητικές του προσπάθειες, τη ρεαλιστική του στάση και τις συμφωνίες για τις οποίες ήταν υπεύθυνος, είναι πολύ δύσκολο να τον τοποθετήσει κανείς σε κάποιο στρατόπεδο, εκτός από το αναρχικό. Καθόλου σεχταριστής, οι πράξεις του ήταν έντονα ενωτικές και ήξερε πώς να κερδίζει τα μαρξιστικά στοιχεία στον αγώνα των εργαζομένων της Κούβας. Ενσωμάτωσε επίσης και ρεφορμιστές στην προλεταριακή πάλη, μια θετική δράση για την οποία δεν έχει καν αναγνωρισθεί.

Η ίδρυση της Federacion Obrera de La Habana (FOH - Ομοσπονδία Εργαζομένων Αβάνας) το 1921, στην οποία ο Lopez ήταν η κόλλα που την συγκρατούσε, ξεκίνησε μια αναρχοσυνδικαλιστική εκστρατεία στο εργατικό κίνημα. Η FOH δεν

σχηματίστηκε αποκλειστικά από αναρχικά συνδικάτα, ακόμα και αν οι πιο πολυάριθμες και ελευθεριακές ιδέες ήταν οι πιο δημοφιλείς στην οργάνωση. Ο πραγματισμός ήταν αυτό που χρειαζόταν εκείνη την εποχή, με την ιδέα της ένωσης όλων των τάσεων και τμημάτων των εργαζομένων και των χωρικών σε μια μόνο οργάνωση, αν και αυτό ερχόταν σε αντίθεση με μερικούς αναρχικούς που ήθελαν μια καθαρά αναρχοσυνδικαλιστική οργάνωση κατά το πρότυπο της Confederacion Nacional del Trabajo της Ισπανίας. Αλλά στο τέλος, η ενωτική προσέγγιση του Alfredo Lopez έγινε δεκτή. (Αυτή η διαφορά έχει χρησιμοποιηθεί από μαρξιστές σχολιαστές, οι οποίοι ισχυρίζονται φεσφαλμένα ότι ο Lopez δεν ήταν αναρχικός).

Το 1923, ένα μεταρρυθμιστικό κίνημα απέκτησε επιρροή στο Πανεπιστήμιο Αβάνας. Ένας από τους ηγέτες του ήταν ο Julio Antonio Mella. Ο Alfredo Lopez πρόσφερε τη βοήθειά του και κατάφερε να πείσει τον Mella να συνεργαστεί με

άλλους φοιτητές στον νεοϊδρυμένο Escuela Racionalista Nocturna (Ορθολογιστικό Νυχτερινό Σχολείο), το οποίο εισήγαγε Κουβανούς εργαζόμενους στην παράδοση του δολοφονημένου Ισπανού ελευθεριακού εκπαιδευτικού Francisco Ferrer. Στο τέλος του ίδιου χρόνου, ιδρύθηκε το Universidad Popular José Marta (Λαϊκό Πανεπιστήμιο José Marta) με σκοπό την διδασκαλία των πολιτικών και κοινωνικών ιδεών της εποχής. Η άμεση σχέση μεταξύ του μελλοντικού ιδρυτή του Partido Comunista Cubano (Κουβανικού Κομμουνιστικού Κόμματος) Mella και του Alfredo Lopez έχει οδηγήσει σε μια σειρά υποθέσεων σχετικά με την επίδραση του Mella στον Lopez, όταν η επιρροή ήταν στην πραγματικότητα η αντίθετη, όπως δήλωσε ο Mella χρόνια αργότερα, όταν αποκάλεσε τον Lopez «δάσκαλό του».

Το 1924, και με την αναμφισβήτητη ανοχή του προέδρου Alfredo Zayas, μια σειρά απεργιακών κινήσεων έλαβαν χώρα μεταξύ των εργατών των

σιδηροδρόμων και των εργαζομένων στη ζάχαρη. Εκείνη την εποχή, ένας άλλος αναρχοσυνδικαλιστής πρώτης γραμμής άρχισε να κάνει την εμφάνισή του, ο Enrique Varona, από το Camagüey, που δραστηριοποιήθηκε στους εργάτες των σιδηροδρόμων και της ζάχαρης.

Τον Φεβρουάριο του 1925 έγινε το δεύτερο Congreso Nacional Obrero (Εθνικό Συνέδριο Εργατών) στο Cienfuegos, με τη συμμετοχή πάνω από 100 εκπροσώπων 75 εργατικών οργανώσεων. (3) Η κύρια συμφωνία που υιοθετήθηκε ήταν να συγκληθεί ένα τρίτο συνέδριο στην πόλη Camagüey για την ίδρυση εθνικής συνομοσπονδίας εργατών με πρότυπο την FOH.

Αυτό το τρίτο συνέδριο πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο στην πόλη, με παρόντες 160 αντιπροσώπους. Εκεί ιδρύθηκε η Confederacion Nacional de Cuba Obrera (CNOC - Εθνική

Εργατική Συνομοσπονδία Κούβας), που ένωσε όλα τα σωματεία, αδελφότητες, συντεχνίες και προλεταριακές οργανώσεις στην Κούβα, σύνολο 128 οργανώσεις, με περισσότερα από 200.000 εργαζόμενους. (4) Το συνέδριο, όσον αφορά τη δομή, τις συμφωνίες και τις αρχές του, επηρεάστηκε έντονα από τις αναρχοσυνδικαλιστικές ιδέες - ιδέες που κυριαρχούσαν μεταξύ των συνέδρων.

Στις Πράξεις του Συνεδρίου που δημιούργησε την CNOC, οι σημαντικότερες συμφωνίες ήταν «η συνολική και συλλογική άρνηση της εκλογικής πολιτικής», το αίτημα για την εργάσιμη ημέρα οκτώ ωρών, το αίτημα για το δικαίωμα της απεργίας, και η ομόφωνη επιθυμία να μην γραφειοκρατικοποιηθεί η νεοσύστατη οργάνωση. Η Juana Maria Acosta, από την Union de Obreros de la Industria de Cigarrería (Ένωση Εργαζομένων στην Καπνοβιομηχανία), εξελέγη προσωρινή πρόεδρος της CNOC -η πρώτη φορά στην ιστορία της Κούβας που μια γυναίκα

κατέλαβε τέτοια θέση- και η ίδια διατύπωσε το αίτημα «ίση αμοιβή για ίση εργασία».

Λίγες ημέρες μετά την ολοκλήρωση του Συνεδρίου, ιδρύθηκε στην Αβάνα το Partido Comunista Cubano (PCC - Κομμουνιστικό Κόμμα Κούβας) από μαχητές μαρξιστές, όπως ο Julio Antonio Mella και πρώην αναρχικούς, όπως ο Carlos Balino και ο Alejandro Barreiro, με τη βοήθεια της Τρίτης Διεθνούς, εκπροσωπούμενης από τον Enrique Flores Magon, αδελφό του γνωστού αναρχικού Ricardo Flores Magon - ο οποίος είχε πάει στην Κούβα από το Μεξικό. (5)

Τα μέλη του PCC συγκρότησαν μια πειθαρχημένη, ανιδιοτελή μειοψηφία, τα μέλη της οποίας, ακόμη και αν είχαν αρχικά ακολουθήσει τις αναρχικές σημαίες, στο μέλλον, υπακούοντας σε εντολές της Κομιντέρν μέσω Μεξικού - ανέλαβαν το καθήκον πρώτα να αντικαταστήσουν και αργότερα να εξαφανίσουν όλα τα απομεινάρια του αναρχοσυνδικαλισμού στην Κούβα, της

ιδεολογίας που για δεκαετίες ήταν η κινητήρια δύναμη της κουβανικής εργατικής τάξης.

Ο εκλογικός θρίαμβος τον Αύγουστο του 1925 του Partido Liberal (Φιλελεύθερου Κόμματος), ηγέτης του οποίου ήταν ο Gerardo Machado, προκάλεσε μια ξαφνική κρίση στις τάξεις του κουβανικού αναρχοσυνδικαλισμού. Ο νέος πρόεδρος Machado, γρήγορα συνειδητοποίησε ότι η πρόσφατα ιδρυμένη CNOC θα μπορούσε να είναι είτε πολιτικός συνεργάτης είτε πολιτικός εχθρός. Είχε λόγο να ελπίζει σε μια συνεργασία. Στους κόλπους της CNOC, υπήρχε μια μεταρρυθμιστική τάση, η οποία ενήργησε σε συμφωνία με την Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας (AFL), μια αντιδραστική ομοσπονδία με πρόεδρο τον Samuel Gompers. Ο Machado κατάφερε να προσελκύσει αυτά τα ρεφορμιστικά στοιχεία στο εσωτερικό της CNOC με κυβερνητικές θέσεις, ενώ οι σύμμαχοι του Partido Liberal στους οποίους υπολόγιζαν οι αναρχικοί εξαφανίστηκαν. Από την πλευρά τους, οι

μαρξιστές -μετά από μια περίοδο κραυγαλέας πολιτικής δραστηριότητας σε άμεση αντίθεση της CNOC συμφωνίες- χαλάρωσαν τη δράση τους περιμένοντας καλύτερες μέρες.

Αρχής γενομένης με κατασταλτικά μέτρα, η κυβέρνηση Machado έκλεισε αυθαίρετα το Sindicato de la Industria Fabril Industrial (Manufacturing Ένωσης), συλλαμβάνοντας τον μαύρο αναρχικό ηγέτη του Margarito Iglesias, και απελαύνοντας αρκετούς απεργούς. Τον Σεπτέμβριο έγινε μια άλλη απεργία των εργαζομένων της ζάχαρης στο Camagüey και ο αναρχοσυνδικαλιστής Enrique Varona φυλακίστηκε για πρώτη φορά και αργότερα δολοφονήθηκε. Ο Varona εκπροσώπησε το Union de Ferrocarriles del Norte (Συνδικάτο Βόρειων Σιδηροδρόμων), το οποίο εκείνο τον καιρό εκπροσωπούσε και τους εργαζόμενους στη ζάχαρη. Αυτές οι κατασταλτικές ενέργειες προκάλεσαν έντονες διαμαρτυρίες, οι οποίες, ωστόσο, δεν κατέληξαν πουθενά.

Εξαιτίας των διώξεων, η πολιτική κατάσταση είχε γίνει πιο δύσκολη για τους αναρχικούς. Η κυβέρνηση εξαπέλυσε περαιτέρω καταστολή, εστιάζοντας στους αναρχοσυνδικαλιστές, επειδή ήταν το πιο οργανωμένο τμήμα της εργατικής τάξης, και επειδή είχαν ηγέτες του αναστήματος των Lopez, Iglesias και άλλων. Υπό τον Machado, διαμαρτυρίες τις οποίες άλλες κυβερνήσεις ανέχονταν ή είχαν καταστείλει σε κάποιο βαθμό, έγιναν αφορμή κύματος δολοφονικής καταστολής. Μετά τη δολοφονία του Varona, ο Lopez κατήγγειλε δημοσίως την εν λόγω πράξη ως κυβερνητικό έγκλημα και αυτές οι καταγγελίες εστάλησαν στο εξωτερικό. Αλλά δεν υπήρξε βία από την πλευρά των συνδικάτων. Οι απεργίες απαγορεύτηκαν με ποινή φυλάκισης ή «εξαφάνιση». Έτσι ξεκίνησε η κρατική τρομοκρατία στην Κούβα.

Τον Οκτώβριο του 1925, ο Alfredo Lopez συνελήφθη μετά από μια σειρά βομβιστικών επιθέσεων στην Αβάνα που έγιναν από

κυβερνητικούς προβοκάτορες. Μέχρι το Δεκέμβριο, οι πιο δραστήριοι αναρχικοί στην Κούβα είτε ήταν στη φυλακή είτε είχαν καταφύγει στη Φλόριντα ή το Yucatan. Εν ολίγοις, ο εκφοβισμός, οι προκλήσεις και οι δολοφονίες ήταν τα πολιτικά όπλα του Machado στο τέλος του χρόνου αυτού.

Τελικά, ο Lopez και κάποιοι άλλα αναρχικοί απελευθερώθηκαν από τη φυλακή τον Ιανουάριο του 1926 και οι αρχές τους «συμβούλευσαν» να θέσουν εαυτούς στην υπηρεσία της κυβέρνησης. Σε μια συνεδρίαση, ο αγγελιοφόρος του Machado, ο γραμματέας του Rogerio Zayas Bazan, πρόσφερε στον Lopez μια αμειβόμενη θέση σε αντάλλαγμα για τη συνεργασία του. Ο Lopez αρνήθηκε και συνέχισε τις αναρχικές δραστηριότητές του. Κρατήθηκε και πάλι από την αστυνομία, και αυτή τη φορά απειλήθηκε με θάνατο. Αλλά και πάλι αρνήθηκε να υποχωρήσει.

Την Πρωτομαγιά, έγινε μυστικός εορτασμός στο Centro Obrero στην Αβάνα, κατά τον οποίο ο Lopez κατήγγειλε τις κατασταλτικές πράξεις του Machado και κάλεσε τους εργαζόμενους της Κούβας να αντισταθούν. Τελικά, στις 20 Ιούλη 1926, ο Lopez απήχθη και «εξαφανίστηκε». (Τα λείψανά του βρέθηκαν επτά χρόνια αργότερα, λίγες μέρες μετά την πτώση του Machado). Με το θάνατο του Varona και του Lopez, οι αναρχοσυνδικαλιστές και οι εργάτες της Κούβας έχασαν, σε μια κρίσιμη στιγμή, δύο από τους πιο γενναίους ηγέτες τους.

Η κατασταλτική πολιτική του Machado ενάντια στα συνδικάτα δεν είχε όμοιά της στην ιστορία του νησιού. Ποτέ στην εποχή της αποικιοκρατίας, ούτε στο πλαίσιο της δημοκρατίας, συμπεριλαμβανομένης και της «βασιλείας» του Garcia Menocal, υπέστησαν οι αναρχικοί της Κούβας τέτοια βίαια χτυπήματα. Ενώ ο Machado θεωρείτο από τις προνομιούχες τάξεις ως «εθνικιστής» σε μια κοινωνία που υπέφερε από

σημαντικές παρεμβάσεις των ΗΠΑ, οι διώξεις του κατά των αναρχικών της Κούβας ήταν αδιάκοπες. Το 1927, η CNOOC υπέστη μια άλλη κρίση με την «εξαφάνιση» του Margarito Iglesias, αναρχοσυνδικαλιστή, εγγονού μαύρων σκλάβων και ηγετικού στελέχους του Sindicato Fabril. Οι μαρξιστές εντός της CNOOC εκμεταλλεύτηκαν αυτή την κατάσταση και άρχισαν να οικειοποιούνται, μετά από οδηγίες του PCC, τις θέσεις που κατείχαν παλαιότερα οι απελαθέντες, εξορισμένοι και δολοφονημένοι αναρχικοί.

Η απάντηση των ριζοσπαστικών αναρχικών στοιχείων σε αυτή την βίαιη καταστολή ήταν γρήγορη και άμεση. Ίδρυσαν μαχητικές ομάδες όπως τις «Espartaco» («Σπάρτακος») και «Los Solidarios» («Οι Αλληλέγγυοι»), και αργότερα την Federacion de Grupos Anarquistas de Cuba (FGAC - Ομοσπονδία Αναρχικών Ομάδων Κούβας), και άρχισαν, σε συνεργασία με φοιτητές και ορισμένους πολιτικούς, μια βίαιη εκστρατεία κατά του Machado, ο οποίος επανεξελέγη

«συνταγματικά» για άλλα έξι χρόνια. Ενεπλάκησαν σε οδομαχίες ενάντια στην κυβέρνηση, αλλά και σε αρκετές αποτυχημένες απόπειρες δολοφονίας εναντίον του Machado. Φυσικά, δεν ήταν οι μόνοι. Υπήρχαν και άλλες ένοπλες ομάδες της αντιπολίτευσης, όπως η Directorio Estudiantil Revolucionario (Επαναστατική Φοιτητική Κατεύθυνση) και η μυστική οργάνωση ABC.

Το 1930, ξέσπασε μια απεργία των τραμ που υποστηρίχθηκε από όλες σχεδόν τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η απεργία έγινε γενική απεργία μέσα σε 24 ώρες, και ήταν η πρώτη του είδους στην Κούβα κάτω από δικτατορικό καθεστώς. Οι αναρχικοί υποστήριξαν ενεργά αυτή την απεργία, ενώ ο αντιπολιτευτικός στον Machado καπιταλιστικός Τύπος ήταν γεμάτος επαίνους για το PCC και φιλοξένησε συνεντεύξεις των ηγετών του. Αυτό μπορεί να φαίνεται παράξενο, αλλά κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης (Great Depression), όχι μόνο η

εργατική τάξη, αλλά και η αστική τάξη αντιστάθηκε στη δικτατορία, δεδομένου ότι είχε καταστραφεί οικονομικά. Η τιμή της ζάχαρης είχε μειωθεί σε σχεδόν τίποτα και η κοινωνική και πολιτική καταστροφή επήλθαν σε συνδυασμό με την οικονομική καταστροφή.

Αλλά η ίδια η απεργία η ίδια ήταν μια πλήρης αποτυχία λόγω κακού σχεδιασμού του από την CNOC, τώρα στα χέρια του PCC. Η προφορική μαρτυρία των Casto Moscu, Manuel Gonzalez και Agustin Castro, οι οποίοι συμμετείχαν στον υπόγειο αγώνα της FGAC ενάντια στον Machado, αλλά και η ομολογία του Eusebio Mujal, ο πατέρας του οποίου ήταν αναρχικός φούρναρης στο Guantanamo, έρχονται σε συμφωνία. Ο Hugh Thomas παραθέτει τον Mujal:

Οι κομμουνιστές ήταν... απασχολημένοι με τους αναρχικούς όσο και με τον Machado... πολιτική του κόμματος ήταν να εξαλείψει όλα τα μέλη του CNOC που δεν ήταν κομμουνιστές, ακόμα και

προδίδοντάς τους στην αστυνομία του Machado. Αρκετοί Ισπανοί αναρχικοί ηγέτες δολοφονήθηκαν από τον Machado.

Παρά τις διώξεις του καθεστώτος Machado και τα πισώπλατα κτυπήματα από το PCC, οι αναρχικοί, αν και υπόγεια, δεν παραιτήθηκαν. Σε αντίθεση με ό,τι έχει ειπωθεί τόσο από το PCC όσο και από δεξιούς αντιδραστικούς ιστορικούς, οι επιζώντες αναρχικοί δεν κατέφυγαν στην Ισπανία, δεν εγκατέλειψαν τις θέσεις τους στα συνδικάτα, δεν συνεργάστηκαν με την κυβέρνηση Machado και δεν πρόδωσαν την εργατική τάξη.

Στις 28 Ιουλίου 1933, ξέσπασε μια άλλη απεργία στο χώρο των μεταφορών στην Αβάνα, ενώ η πόλη παρέλυσε όταν οι εργάτες των τραμ προσχώρησαν στην απεργία. Η κρίση βάθυνε όταν οι αναρχικοί της FOH συσπειρώθηκαν υποστηρίζοντας την απεργία των εργαζομένων στις μεταφορές και κηρύχθηκε γενική απεργία. Η πρεσβεία των ΗΠΑ ζήτησε να δοθεί πολιτική

λύση στην κρίση, αλλά ο Machado επέμεινε απελπισμένα στο να παραμένει στην εξουσία.

Η δικτατορία του, όμως, τερματίστηκε τον Αύγουστο, όταν μια σειρά από πολιτικές παρατάξεις, συμπεριλαμβανομένου και του PCC, μετά τις παραγγελίες από την Κομιντέρν, συνωμότησαν με την πρεσβεία των ΗΠΑ (την κύρια πηγή ενέργειας στην Κούβα) να εκκαθαρίσουν τον παλιό τους σύμμαχο. Στις 7 Αυγούστου φήμες από την Αβάνα έλεγαν ότι ο Machado είχε παραιτηθεί, και ο κόσμος βγήκε στους δρόμους για να γιορτάσει - όπου όμως πυροβολήθηκαν από τους κακοποιούς του Machado.

Σε έναν πολιτικό ελιγμό που μπορεί μόνο να χαρακτηριστεί ως θρασύς, το PCC, στο όνομα των λειψάνων του CNOC, έκανε μια συμφωνία με τον Machado να τερματιστεί η γενική απεργία (σαν να ήταν αυτοί που την είχαν καλέσει). Κατά συνέπεια, το PCC έπεσε στην παγίδα του

πιστεύοντας τα δικά του ψέματα. Η εξόφληση για τη δόλια αυτή πράξη θα είναι η αναγνώριση του PCC και της CNOC από την κυβέρνηση Machado. Η φιλοδοξία για εξουσία είχε τυφλώσει εντελώς το PCC. (Είχε επίσης συμμετάσχει στην εκλογική φάρσα το 1932, με την οποία εκλέχθηκαν οι εκπρόσωποι του συνασπισμού που υποστήριζε τον Machado). Οι σημερινοί μαρξιστές συγγραφείς επιχειρούν να δικαιολογήσουν τις πράξεις αυτές ως «το λάθος του Αυγούστου». Στην πραγματικότητα, ήταν περισσότερο από ένα «σφάλμα», ήταν μια προδοσία της εργατικής τάξης και του λαού της Κούβας.

Το PCC έδωσε στη συνέχεια την εντολή οι απεργοί εργάτες να επιστρέψουν στις δουλειές τους και προσπάθησε να επιβάλει αυτή τη διαταγή με τη βοήθεια της μυστικής αστυνομίας του Machado, την απαίσια «porra» (ρόπαλο ή στυλιάρι), που ήταν ένοχη για τη δολοφονία μεγάλου αριθμού εργαζομένων. Οι ελιγμοί του

PCC δεν λειτούργησαν, όμως, λόγω της οργισμένης αντίδρασης των αναρχικών της FOH και των υπόλοιπων εστιών αντίστασης στους «απεργοσπάστες». Η κατάσταση παρέμεινε ρευστή και ασταθής για αρκετές ακόμη ημέρες, και τελικά έφτασε στις τάξεις των ενόπλων δυνάμεων, οι οποίες δεν είχαν καμία επιθυμία να παρέμβουν σε αυτή την επαναστατική κατάσταση. Τέλος, στις 12 Αυγούστου, ο Machado αναγκάστηκε να φύγει λόγω της εκδήλωσης στρατιωτικού πραξικοπήματος που υποστηρίχθηκε από την πρεσβεία των ΗΠΑ.

Στις 28 Αυγούστου, τα λείψανα του Lopez και του Iglesias εκτάφηκαν από έναν ρηχό, πρόχειρο τάφο και θάφτηκαν ξανά αφού πρώτα έγιναν αντικείμενο φόρου τιμής από ένα τεράστιο πλήθος. Την ίδια ημέρα, η FGAC δημοσίευσε ένα μανιφέστο προς τον κουβανικό λαό καταγγέλλοντας τις προδοτικές ενέργειες του PCC και την ένοπλη επίθεση που το κόμμα αυτό είχε εξαπολύσει εναντίον των γραφείων των

αναρχικών από την προηγούμενη ημέρα. Τα μόνα γραφεία των Κουβανών αναρχικών που παρέμεναν το 1933 ήταν αυτά του FOH, στα οποία είχε λειτουργήσει κρυφά η ομάδα Spartacus. Οι ενέργειες της FGAC έγιναν γνωστές στους κομμουνιστές μετά την νίκη της απεργίας που είχαν προσπαθήσει να σπάσουν. Στη σύγχυση των πρώτων στιγμών της επαναστατικής νίκης σε βάρος του Machado, οι κομμουνιστές είχαν αποφασίσει να ασχοληθούν με τα πιο μαχητικά αναρχικά στοιχεία, κατηγορώντας τα ότι είναι «συνεργάτες» του καθεστώτος επιτιθέμενοι στους αναρχοσυνδικαλιστές της FOH με πυροβολισμούς. Ακολούθησε μάχη μεταξύ κομμουνιστών και αναρχοσυνδικαλιστών, στην οποία σκοτώθηκε ένας αναρχικός, και αρκετοί άνθρωποι τραυματίστηκαν από τις δύο πλευρές. Τέλος, επενέβη ο στρατός για να σταματήσει η αιματοχυσία.

Στο μανιφέστο καταγγελίας αυτών των προδοτικών, δολοφονικών πράξεων, το οποίο υπογραφόταν από την FGAC Comité de Relaciones (Επιτροπή Σχέσεων της FGAC), δίνονταν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις αντεργατικές δραστηριότητες του PCC καθώς και το ότι είχε προσπαθήσει να καλύψει νόμιμα υπό τη σκιά του CNOC τα σχέδιά του για την εξουσία. Η επισφαλής σχέση συνεργασίας μεταξύ αναρχικών και κομμουνιστών της Κούβας, η οποία είχε επιδεινωθεί με την ανησυχητική είδηση της δίωξης των αναρχικών στην ΕΣΣΔ, αρχικά υπό τον Λένιν και, στη συνέχεια, υπό τον Στάλιν, ήρθε στο τέλος της κατά το αιματηρό καλοκαίρι του 1933.

Σημειώσεις

Στα αγγλικά Decree Laws. Διάταγμα το οποίο τέθηκε σε ισχύ από τον πρόεδρο της Κούβας και αργότερα κατατέθηκε για συζήτηση στη Βουλή.

Αφορούσε συγκεκριμένα τους αναρχικούς και την απεργιακή τους δράση.

Δες το έργο του Βολίν (Ε.Κ. Εϊχενμπάουμ) «Η Άγνωστη Επανάσταση».

Συμμετείχαν ανάμεσα στους άλλους και οι Alfredo Lopez, Antonio Penichet, David Antes, Carmelo Garcia, Alejandro Barreiro, Rafael Serra, Jose Rivero Muniz, Manuel Deza, Manuel Landrove, Jose Villasus και Emilio Rodriguez.

Συμμετείχαν ανάμεσα στους άλλους και οι Alfredo Lopez, Nicosia Trujillo, Pablo Guerra, Pascual Nunez, Bienvenido Rego, Nicanor Tomas, Jose M. Govin, Domingo Rosado, Florentino Pascual, Luis Trujeda, Paulino Diez, Venancio Rodriguez, Rafael Serra, Juana Maria Acosta, Margarito Iglesias, Antonio Penichet, Enrique Varona, Venancio Turon, Manuel Castillo και Miguel Contreras.

Σε αντίθεση με τον αδελφό του Enrique, ο Ricardo Froles Magon, ιδρυτής του Μεξικανικού Φιλελεύθερου Κόμματος (PLM - Partido Liberal Mexicano) έμεινε πιστός στις ελευθεριακές του αρχές. Καταδιωκόμενος από τις αρχές του Μεξικού και των ΗΠΑ, πέθανε αγνοημένος το 1926 στις φυλακές Leavenworth.

εργατική τάξη   κοινωνικοί αγώνες   αναρχική ιστορία
αναρχικό κίνημα   anarchism   αναρχοσυνδικαλισμός
Κούβα